

ΚΡΥΦΕΣ ΛΑΧΤΑΡΕΣ

Μία στενόμακρη πλατεία ἀνέλιαχη καὶ ὑγρὴ τὸ χειμῶνα, φλογόβολη τὸ καλοκαίρι, χωμένη ἀνάμεσα σὲ δύο βουνὰ ποὺ ἐμποδίζουν τὸν ἀέρα καὶ τῆς κλείνουν τὸ φῶς, νὰ ἡ ἀγορὰ τῆς πατρίδας μου ποὺ τριγυρίζουν ὅλη μέρα οἱ κάτοικοι γιὰ τίς δουλειές τους. Τὸ σπίτι μου εἶναι μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀγορὰ. Κάτω στὴν ἀκρογιαλιά τὸ λούζει ἡ θάλασσα καὶ τὸ δέρνει ὁ βορρῆς. Μὰ τὸ μέρος εἶναι ξέφωτο καὶ δὲν τοῦλειψε οὔτε δροσιὰ τὸ καλοκαίρι οὔτε ἥλιος τὸ χειμῶνα. Γι' αὐτὸ, φαίνεται, γεννήθηκα φυσικὰ ἀνοιχτόκαρδος. Τῇ λύπῃ δὲν τὴ γνῶρισα. Παλληκαρόπουλο εἴκοσι χρονῶν, γιὰ μένα ἦταν ὁ κόσμος. Ὅλα τὰ γλυκὰ μάτια μὲ σκλάβωναν καὶ σὲ κάθε λυγρὴ κορμοστασιά ἀνατριχίλα γαργαλοῦσε τὸ κορμί μου. Ὅταν ἐπαίρνα τὸ δρόμο νὰ πάω στὴν ἀγορὰ μέσ' ἀπὸ σοκάκια καὶ στενόδρομους, κρατώντας τὸ κεφάλι ψηλά—μάρτυς μου ὁ Θεός, δὲν τὸκανα ἀπὸ περηφάνεια—χαρούμενα πρόσωπα ἀντίκρυζα. Μὰ ἀνώφελα. Ποτέ μου οὐδ' ἓνα φιλὶ ἀπόλαψα.

Μὰ ἀπ' ὅλα μᾶρσε ἐκεῖ καθὼς κατέβαινα τὸ δρόμο μὲ τίς πολλές σκάλες—ὅταν μικρὸς πῆγαίνα σκολειό, γιὰ νὰ τίς μετρήσω μαζί μὲ τῶν παιδιὰ ἀργούσα κέτρωγα ξύλο πότε ἀπ' τὸ δάσκαλο πότε ἀπ' τὴ μάνα μου—ἐκεῖ ἔβλεπα ἓνα κορίτσι μελαχρινό, πολὺ μελαχρινό, μὲ κάτι μαῦρα μάτια, ἄσπρα δόντια. Κάθε φορὰ ποὺ περνοῦσα, στὸ παράυρο. Δεκάξη χρονῶν, γελαστή καὶ πρόσχαρη. Μὲ κοίταζε, τὴν κοίταζα σὰν ὅλες τίς ἄλλες, τίποτε περισσότερο. Ὁ πατέρας τῆς, γνωστός μου ἀπὸ θάτι μικροδουλειές, μὲ καλοῦσε κάποτε στὴν ἀγορὰ νὰ μὲ κεράσῃ. Τοῦλεγα κάτι ἱστορίες ἀπὸ βιβλία καὶ τοῦ ἄρσαν καὶ μὲ συμπαθοῦσε. Ἡ θωριά του μοῦ θύμιζε τὴν κόρη του κι' αὖξανε τὴ συμπάθεια καὶ σ' αὐτὸν καὶ σ' ἐκείνη—ἀγάπη δὲν εἶταν, ἔτσι νᾶχω καλὸ. Στὸ νησί μου ἄλλη περίσταση νανοίξουν τὸ σπίτι δὲν ἔχουν ἐξὸν ἀπὸ τὴν ἰορτὴ τῶν ἀντρῶν, στ' ὄνομά τους. Τότε ἀνοίγουν διάπλατη τὴν πόρτα καὶ δέχονται τοὺς φίλους. Σπύρο τὸν ἔλεγαν τὸν πατέρα τῆς. Μ' ὅλη τὴ σχέση μας, ποτέ δὲ συλλογίστηκα νὰ τοῦ κάνω ἐπίσκεψη. Ἦμουν φυσικὰ ντροπαλὸς καὶ μονάχος δὲν τολμοῦσα οὔτε τὸ κατῶφλι νὰ πατήσω κανενὸς σπιτιοῦ.

Τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνα κατέβαινα τὸ δρόμο ἔτσι

πάντοτε κρατώντας ψηλά τὸ κεφάλι, καὶ εἶδα νὰ πηγαίνει στὸ σπίτι τοῦ Σπύρου κάποια συντροφιά. Φίλοι του καὶ φίλοι μου. Ἀνταμωθήκαμε στὴν πόρτα.

— Πᾶμε στοῦ Σπύρου;

— Μετὰ χαρὰ σας.

Σ' ὅλους τὸ κορίτσι ἔδωκε τὸ χέρι μὲ εὐγένεια, μὲ καλωσύνη, ἐμένα τῶσφιξε δυνατὰ, ἄθελα ἴσως, καὶ χαμογέλασε. Ἡ ἴδια μᾶς σερβίρισε τὸ γλυκό. Πρόθυμη μὰ σοβαρὴ στοὺς ἄλλους—τὴν παρατηροῦσα προσεχτικὰ—ὅταν ζύγωσε σὲ μένα γέλασε καὶ μὲ κοίταξε κατὰματα. Τὰ δόντια τῆς κατὰσπρα, τὸ γέλιο τῆς γλυκύτατο. Τὰ μάτια τῆς ὑγρά, φωτεινὰ, μ' ἐσκόλασαν στὰ σωστά.

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνη μοῦ γινε ἀνάγκη νὰ τὴν βλέπω. Πρῶτα περνώντας τὴν κοίταζα ἀπὸ συνήθεια, μὲ εὐχαρίστηση βέβαια. Μὰ τώρα λαχταροῦσα νὰ τὴν ξαναἰδῶ. Στεκόμουνα στὸ παραπάνου μαγαζὶ π' ἀντίκρυζε τὸ σπίτι τῆς κι' ἐπῆνα κουβέντα μακρυνὴ ἐξεπότηδες. Μὰ κι' ἐκείνη δὲν ἔφαιγε ἀπὸ τὸ παράθυρο. Κάποτε στὸ δῶμα ἐκαμῶνετο πῶς εἶχε δουλειὰ γιὰ νὰ μείνῃ. Μερικὲς φορὲς δὲν τὴν ἔβλεπα. Κοίταζα ἀπὸ τὴν μισανοιγμένη πόρτα—στὴν πατρίδα μου δὲν μοῦτυχε νὰ ἰδῶ τὴν ἡμέρα αὐλόπορτα κλειστή. Ὅταν δὲν τὴν ἔβλεπα θαρροῦσα πῶς κάτι μοῦλειπε. Σιγὰ-σιγὰ τὴν ἐπόθησα—ἀγάπη ἀληθινή, θερμή.

Τὸνομά τῆς δὲν τῶξερα, πολὺ παραξένο πράμα γιὰ τὸ νησί μας ποὺ ὁ καθένας ξέρει τῶν τοῦ καθετι. Μὰ νὰ, δὲν ἔτυχε περίσταση νὰ τὸ μάθω. Πῶς νὰ κάνω; Ἐφερα μὲ τρόπο τὴν ὁμιλία στὸ σπίτι μου. Ἡ πρωτοξάδερφή τοῦ Σπύρου εἶτανε κουμπάρα μας. Ἀπὸ κείνη ἄρχισα. Ὁ ἀντρας τῆς, ἓνας σφουγγαρεὺς ἄσματος, παραλυμένος, εἶπε πέντε χρόνια στὴ Σφάξη κάτω—ἡ Σφάξη ποῦκαψε καρδιές μαννάδων καὶ γυναικῶν καὶ τὴν ἀκούνε μὲ λαχτάρια, γιὰ τὸ ὅποιος πάει κεῖ κάτω πέφτει στὴν παραλυσία καὶ δύσκολα ματαγυρίζει. Ἀπὸ τὸν ἀντρα λοιπὸν στὴ γυναῖκα, ἀπὸ κείνη στὸ σόι καὶ τὰ κατὰφερα νὰ φτάσω στὸ Σπύρο.

— Ἐκεῖνος ἔχει καλὴ φαρμία, εἶπα.

— Ἔτσι κι' ἔτσι. Τὸ μεγάλο γιὸ ποῦ εἶναι στὰ Βασιλικά τὸν παίνευουν. Μὰ ὁ δεύτερος λένε πῶς εἶναι μπερμπάτης.

— Μπᾶ, ἐμένα μοῦ φαίνεται καλὸ παιδί. Ἀλήθεια, ἓνα κορίτσι ἔχει;

— Δυό. Τὴν Ἀνθούλα καὶ τὴ μικρὴ τὴν Ἐλένη. Εἶχε καὶ μιὰ μεγαλύτερη, μὰ τοῦ πέθανε.

Τί μ' ἐμέλλε ἐμένα γιὰ τὴν πεθαμένη. Ἐγὼ εἶχα μάθει ὅτι γύρευε κι' ἡ μάνα μου μιλῶσε ἀκόμα. Ἐγὼ λέξη δὲν ἔκουσα πιά, ἔβλεπα μονάχα μπροστὰ μου δυὸ μαῦρα μάτια καὶ κάτι ἄσπρα δόντια.

Ἔτσι πέρασε καιρὸς, κοίτα με νὰ σὲ κοιτάζω. Μιλὰ δὲν ἀλλάξαμε. Μὰ καὶ ποῦ; Τὰ κορίτσια ἐδῶ κλείνονται στὸ σπίτι καὶ δὲν εἶναι βολετὸ νὰ τάνταμώσης. Σταματοῦσα τώρα περισσότερου στὸ πικραπάνου μαγαζὶ. Κάποιος λιμαδόρος ποὺ μποροῦσα ἄλλη φορὰ νὰ τονε πνίξω, μοῦ εἶτανε τώρα εὐχάριστος, δηλαδὴ ἔκανα πῶς τὸν ἔκουγα. Ἐμένα τὰ μάτια μου εἶταν ἐκεῖ. Μὰ καὶ ἡ ματιά τῆς φλογερότερη κι' ὁ πόθος μου τρανός. Κάποτε τὴν εἶδα νὰ στέκῃ πίσω ἀπὸ τὴ μισανοιγμένη πόρτα, μὰ μόλις τὴν ἀντίκρυσα δειλίασα, ἔχασα τὸ νοῦ μου καὶ μόλις μιὰ ξερὴ καλημέρα ἀποκόπησα νὰ τῆς πῶ, κοιτάζοντας τριγύρω, γιὰ τὴ νόμιζα πῶς μὲ παρατηροῦσαν. Μὲ καλημέρισε κι' αὐτὴ δειλιότερα. Αὐτὰ εἶταν ὅλα, δυὸ χρόνια. Καὶ σὰ ν' ἀδυνάτησε, τὰ μάτια τῆς βάρυναν, πῆραν κάτι σὰν παράπονο.

★

Ἐνα ἀγριοκαίρι τότε συνεπῆρε τὸ βιό μου καὶ μέρριξε στὰ ξένα. Χρόνο ἀλλάχθηκε ἡ πικρὰ δάκρυα καὶ μαύρη μοῖρα μὲ πότισε φαρμάκια. Νύχτες ὀλγερυνες καὶ θολές ἡμέρες. Ἐλσιόνος γύρισα στὸ νησί μου, περιφρονεμένος περνοῦσα τὸν καιρὸ μου. Καί, διπλὸς καημὸς, οὐδὲ τὴν Ἀνθούλα ἔβλεπα. Ἀνεβοκατέβαινα, σταματοῦσα, στὸ συνηθισμένο μαγαζὶ, γύριζα τὰ μάτια μου ἐκεῖ, ποτέ δὲν τὴν εἶδα. Δὲν ἔξερα τί ἔγινε. Στὸ σπίτι εἶχα ἐννοίες πολλές καὶ δὲν ἀνοίγα τέτοιες ὁμιλίες, μὰ μ' ἔτρωγε κρυφὸ σαράκι. Δυὸ μῆνες πέρασαν. Ἀνέβαινα γιὰ μέρα σιγὰ τίς σκάλες. Παλιὰ γλυκεῖα συνήθεια, σήκωσα τὰ μάτια κατὰ τὸ παράθυρο. Λαχτάρησα. Ἐκείνη. Ἀγνωρίστη ὅμως, ἀδυνατισμένη, κίτρινη, ποὺ δὲ σκέπαζε τὴν κιτρινάδα τὸ μελαχρινὸ τῆς χρώμα. Μοναχὰ τὰ μάτια τῆς μοῦ φάνηκαν σὰν πῶς μαῦρα, φλογερότερα, ἡ ματιά τῆς τ' ἔκαινε. Μὲ κοίταζε ὥρα πολλή, μελαχολικὴ ὅμως σὰν κλαμένη. Ἐγὼ σὰ νὰ ξανάνοιωσα μελαταῦτα. Χαμογέλασα. Ἀνέβηκα καὶ σταμάτησα στ' ἀγαπημένο μαγαζὶ. Ἐκείνη στημένη στὸ παράθυρο, ἀσάλευτη, μὲ κοίταζε ἀκόμη ἐπίμονα.

Αὐτὴ τὴν ἡμέρα ξαναβρῆκα τὴν ὄρεξή μου. Ἡ χαρὰ ἡ παλιὰ χαρὰ—ξαναγεννήθη. Οἱ λίγοι φί-

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ

ΒΙΒΛΙΟ ΠΡΩΤΟ

79. Σὰν ἔτσι λοιπὸν μίλησαν κι' οἱ Ἀθηναῖοι. Κι' οἱ Λάκωνες, σὰν ἔκουσαν τῶν συμμάχων τὰ παράπονα τὰ μὲ τοὺς Ἀθηναίους καὶ τῶν Ἀθηναίων ὅσα εἶπαν, ἀπομάκρυναν ὅλους καὶ συζητοῦσαν ἀφοῦ χωρία τὰ περιστατικά. Καὶ τῶν πῶς πολλῶν ἡ γνώμη πῆγαίνε στὸ ἴδιο, πῶς ἀποδείχτηκε πιά τῶν Ἀθηναίων τὸ φταίξιμο κι' ἀνάγκη τώρα πόλεμος χέρι χέρι. Μὰ ὁ Ἀρχίδαμος ὁ βασιλεὺς τους, γνωστός ὡς βαθὺς ἀντρας κι' ἀτάραχος, ἀνέβη καὶ τοὺς μίλησε μὲ τέτια λόγια

80. «Κι' ἐγὼ, ὦ Λάκωνες, πέρασα ἀρκετοὺς ὡς τώρα πολέμους, καὶ τὸ ἴδιο βλέπω πέρασαν κι' ὅσοι ἔχουν τὰ δικὰ μου χρόνια, ὥστε νὰ μὴ μᾶς ἀπαρσύρει περιέργεια πολέμου, ὅπως ἴσως θὰ πᾶ-

»θαιναν οἱ νιοί (41), ἢ νὰν τόνε φανταστοῦμε (42) »τίποτα καλὸ κι' ἀκίντυνο. Καὶ θαρρῶ ἀφτόν ποῦ »συζητᾶτε τώρα θὰν τόνε βρεῖτε πῶς θὰ βγεῖ τρο- »μερός, ἂν τὸν ζετᾶστε κρά. Γιατί μὲ Πελοπον- »νησιῶτες καὶ τοὺς γυροχωρεῖτες μας εἶναι ἀνάλογα »τὰ μέσα μας, κι' ἐφτός δὲν εἶναι ἀδύνατο νὰ τρέ- »ξουμε ὅπου πρέπει. Μὰ μ' ἀθρώπους σὲ τόπο μα- »κρινό, μάλιστα θαλασσινοὺς μεγάλῃς πείρας καὶ »λαμπρὰ ὀργανισμένους σ' ὅλα τ' ἄλλα, εἴτε πεί- »πλοῦτο ἰδιωτικὸ καὶ δημόσιο εἴτε καράβια εἴτε ἄ- »λογα εἴτε ἄρματα εἴτε πληθυσμὸ τόσο ὅσος δὲ »βρίσκεται πούθενά σὲ μέρος ἓνα Ἑλληνικό, καὶ »ἔχουν ἀκόμα πολλοὺς συμμάχους φορολογητοὺς, »πῶς, ρωτῶ, πρέπει νὰ σηκώσουμε μὲ τέτιους ἀ- »θρώπους πόλεμο ἔτσι πρόχειρα καὶ βιαστικά; σὲ τί »πόρους (43) στηριγμένοι; Τί, στὸ ναφτικό; Μὰ εἶ- »ναι καλότεροι μας; κι' ἂν πῆς γυμναστοῦμε ὡς »νὰν τοὺς φτάσουμε, θὰ περάσει καιρὸς. Ἡ σὰ »χρήματα; Μὰ ἴσα ἴσα ἐδῶ (44) εἴμαστε ἀκόμα

(41) οἱ πολλοί. Νομίζω οἱ γε νέοι ἢ καὶ τίτιο.

(42) νομίζοντα ἴσως νομίζοντας.

(43) ἀπαρασκευούς. Γράφε παρασκευῆ.

(44) τούτου. Ὁ Krueger σωτὰ τούτω.

»πῶς κατώτεροι, κι' οὔτε ἔχουμε δημόσια οὔτε ὡς »νιδιώτες μᾶς ἐρχεται ἐφκολὴ ἡ συνεισφορά.

81. »ἴσως κανεὶς θαρρῆβει ποῦ τοὺς νικοῦμε »ὡς πρὸς τ' ὀπλιτικό μας τὸ περισσότερο, καλύ- »πτερο, κι' ἔτσι ποῦ θὰν τοὺς ρημάζουμε τὴ γῆ »συχνοπατώντας τῇ. Ἀφτοὶ ὅμως ἔχουν ἄλλη γῆ »πολλὴ π' ὀρίζουν, κι' ἀπὸ τὴ θάλασσα θὰ μπᾶ- »ζουν κάθε χρειαστό. Μὰ προσπαθοῦμε πῆς νὰν τοὺς »ἀποστατήσουμε τοὺς συμμάχους; πάλι θὰ χρεια- »στεῖ κι' ἀφτοὺς νὰν τοὺς βοηθήσουμε μὲ τὰ κα- »ράβια, οἱ πῶς πολλοὶ τοὺς ὄντας νησιῶτες. Τί λο- »γῆς λοιπὸν θὰ γίνῃ ὁ πόλεμος; Γιατί ἂ δὲ θα- »λασσοκρατοῦμε, ἢ ἂ δὲν τοὺς κόψουμε τοὺς πόρους »ἀπ' ὅπου θρέφουν τὸ ναφτικό, πῶς πιθανὸ θὰ πᾶ- »θουμε. Καὶ τότες δὲ θ' ἀρμόζει μῆτε κάνε νὰ »βγοῦμε, μάλιστα ἢ νομιστεῖ καὶ πῶς πῶς πολὺ »ἡμεῖς ἀρχίσουμε τὸ μάλωμα. Τί μὴ σὰς καταλάβει »ἐκείνη δὲ ἡ ἐλπίδα πῶς ἄψι σῶσε θὰ τελιώσει »ὁ πόλεμος ἂν τοὺς ρημάζουμε τὴ γῆ. Ἐγὼ πῶς »προβᾶμαι μῆπως τὸν ἀφίσουμε καὶ στὰ παιδιὰ μας. »Τόσο λογικὸ μοῦ φαίνεται ἀπὸ περφάνια οἱ Ἀθη- »ναῖοι νὰ μὴ γίνουσι σκλάβοι τῆς γῆς τους ἢ σὰν »τίποτα ἄπειροι νὰ σκιαχτοῦν τὸν πόλεμο.

82. »Δὲ σὰς λῆω πάλι μῆτε πεθαμένα νὰν τοὺς »ἀφίστε νὰ μᾶς βλάψουν τοὺς συμμάχους ἢ

λοι ποῦ μ' ἀπόμειναν παραξενεύτηκαν. Τρεῖς μέρες πέρασαν χαρούμενες. Τὴν Κυριακὴν εἶδα στὸ σπῆτι τοῦ Σπύρου ἐτοιμασίᾳ. Δὲν ἤξερα τί εἶναι, οὔτε ἔβαλα βάζη. Τὸ μεσημέρι ὅμως στὸ σπῆτι, τὴν ὥρα ποῦ ἐτοιμαζόμαστε νὰ φάμε, δὲν ξέρω πῶς ἦρθε κορβέντα.

— Παντρεύει, μοῦ λέει ἡ μάνα μου, παντρεύει τὴν κόρη του τὴν Ἀνθούλα μὲ τὸ Γιώργη τὸν Κοσμέτο.

Κάτι κόπηκε μέσα μου. Ἀπόμεινα ἄλλος, τὰ γόνατά μου λύγισαν, τὰ μάτια μου θόλωσαν, τὰ χέρια μου πάγωσαν. Ψωμί σταλιά δὲ γεύτηκα. Ἡ μάνα μου συνηθισμένη ὅτις ξαφνικές λύπες δὲν τὸ παρατήρησε. Τράβηξα ἕνα μεγάλο ποτήρι κρασί καὶ σηκώθηκα. Κάτι μ' ἐπνίγε στὸ λαιμὸ καὶ πῆρα τὸ δρόμο ν' ἀναστάνω. Γύριζα σὰν ξεχασμένος. Ἐθαρρῶσα πῶς ὅλοι ξέρουν τὸν καημὸ μου καὶ μὲ κοιτάζουν. Μ' ἀντάμωσε κάπου ἕνας ἀπὸ τοὺς φίλους μου.

— Πᾶμε νὰ σὲ κεράσω!

— Ἄσε με, καλέ μου, κ' ἔχω μιὰ ἔννοια ποῦ μὲ τρώει.

Στὴν ὥρα ἤρθαν κ' οἱ ἄλλοι κι' ἀποφάσισαν νὰ πᾶνε στὸ δρόμο ποῦ θὰ περάσῃ ὁ γάμος. Μ' ἀνάγκασαν νὰ τοὺς ἀκολουθήσω, μὰ σὰν πηγαίναμε τοὺς ξέφυγα, τάχα πῶς ἤθελα νὰ κοιτάξω στὸ ταχυδρομεῖο. Τὸ βράδι βρέθηκα σ' ἕνα τρελλὸ χαροκόπημα, τραγουδοῦσα, γελοῦσα τρελλά, ἐπὶν κρασί ἀχόρταγχι, διασκέδαζα, ὤζω καρδιά. Ἐνας ἀπ' τὴ συντροφιά μοῦ λέει:

— Γεῖά σου, ἔτσι σὲ θέλω χαρούμενο

Κ' ἐγὼ σκύβοντας,

— Ἀχ! ὅταν μὲ βλέπεις νὰ γελῶ τόσο, νὰ μὲ κλαῖς.

★

Ἐκείνη ἡ λύπη ξανάνιωσε ὅλους τοὺς πρώτους καημούς. Μιὰ μελαγχολία μοῦ βάρυνε τὴν καρδιά. Ὁ πόνος μ' ἔλυωνε. Ἡ μάνα μου μ' ἔστειλε στὸ βουνὸ ν' ἀλλάξω ἀέρα. Καὶ στ' ἀλήθεια ἡ ἐξοχή, ὁ ἀέρας καὶ μιὰ καλὴ συντροφιά, μ' ἔκαναν κι' ἄρχισα νὰ ξεχνᾶνω. Κάθε Κυριακὴ κατέβαινα στὴ χώρα. Φτάνοντας τὰ πρώτα σπῆτια περνοῦσα τὴν Ἀνάληψη πίσω ἀπ' τὸ ἱερό, κ' ἐπαίρνα τὸ πλατύρεμα ποῦ μ' ἔβγαζε στὸ σπῆτι. Εἴτανε μιὰ μέρα χυνοπωριάτικη, συνειριασμένη μὲ γλυκειά. Γιατί τάχα λοξοδρόμησα; Ἀντὶ νὰ περάσω πίσω ἀπ' τὸ ἱερὸ τῆς ἐκκλησίας, τράβηξα ἴσα τὸ δρόμο. Εἶναι

νὰ κλείσουμε τὰ μάτια στοὺς σκοπούς τους: Ὅχι! ὁδῶς λέω ἄρματα νὰ μὴν ἀγγίζουμε ἀκόμα, παρὰ νὰ στείλουμε καὶ νὰ παραπονεθοῦμε, χωρὶς μῆτε νὰ παραφοβερίζουμε πόλεμο μῆτε πῶς θὰ παραβλέψουμε, καὶ στὸ μεταξύ ὡς ὀργανίζουμε κι' ἐμεῖς στὸ μέρος μας μὲ τραβηγμὸν συμμάχων, θὲς Ἑλληλῶν (45) θὲς ξένων, ὅπου ἔχει τίποτα δύναμιν νὰ κερδίσουμε ἢ ναφτικὴ ἢ χρηματικὴ—καὶ κατηγόρια δὲν εἶναι. Ὅσοι ὅπως ἐμεῖς ἐπιβουλεύονται ἀπὸ Ἀθηναίους ἢ σώζονται ὅχι μὴναχ' μ' Ἑλληλῶνες συντρόφους παρὰ καὶ ξένους—μὴν ἀμελῶντας ἀντάμα μῆτε τοὺς δικούς μας πόρους. Κι' ἔμᾶς ἀκούν ὅταν πᾶν οἱ ἀποσταλμένοι μας, τόσο καλότερα εἰδερῇ, σὰν περάσουν καὶ διὸ καὶ τρία ἡρόνια, τότες πᾶ καλότερα θωρακισμένοι τοὺς ἡτυπῶμε, ἔμᾶς φανῇ. Κι' ἴσως ὅτα δοῦν τότες πῆτοιμο τὸν ὀργανισμό μας, καὶ δοῦν τὰ λόγια μας ποῦ θὰ λαλοῦν κατὰ σὰν ἀνάλογο, θὰ χαλαρώσουν πρὸ ἴσως ἐφκοῦ, μάλιστα ἔμῃ ἀρήμαχτη ἢ ἡγῆς τους κι' ἂν ἔχουν ὑπαρχτὰ ἀγαθὰ νὰ λογαριασθῶν κι' ὅχι ἀφανισμένα. Τί μὴ νομίζετε ἄλλο ἢ παρὰ πῶς κρατᾶτε σὰν ἐνέχυρο τῇ γῇ τους, τόσο ὑπολυτιμότερο ὅσο εἶναι πρὸ πλούσια δουλεμένη,

(45) Ἐννοεῖ τοὺς Σικελιώτες.

παρακᾶτω ἕνα σοκάκι μακρὸ, στενὸ, ποῦ βγαίνει σ' ἕνα μικρὸ γεφύρι χτισμένον στὴ διπλὴν ρεματιά ποῦ πᾶει στὸ μεγάλο ρέμα πρὸς τὸ σπῆτι μου. Τὸ μέρος εἶναι ἐρημικὸ καὶ τραβᾶει κατὰ τὴν ἐξοχή. Ἐκεῖ στὸ στενὸ σοκάκι ἀντάμωσα ἀναπάντεχα τὴν Ἀνθούλα. Ἐρχόταν ἀπ' ἔξω. Εἶχε κάπως ζωηρόφει καὶ εἶχε πάρει χρῶμα. Σὰν μὲ εἶδε ἰταράχθη. Ἡ ὄψη τῆς ἔλλαξε, ἔκανε νὰ τραβήξῃ μὰ στάθηκε. Χωρὶς νὰ σκεφτῶ ἀπλωσθ τὰ δύο μου χέρια.

— Ἀνθούλα μου, καλημέρα.

Μοῦδωσε τὸ χέρι ἀμίλητη. Ἐτρεμε. Δὲ σήκωσε τὰ μάτια. Ἐγὼ δειλὸς μὰ

— Ἀνθούλα, τῆς εἶπα πάλι, χωρὶς νὰ δύναμαι νὰ τῆς εἰπῶ ἄλλο.

Σήκωσε τὰ μάτια τῆς δακρυσιμένα.

— Ὡ καλέ μου, εἶπε κ' ἔκανε νὰ γείρῃ λίγο τὸ κορμὶ τῆς πρὸς ἐμένα, μὰ στὴ στιγμὴ ἔφυγε ἀφοῦ μὲ κοίταξε μὲ πόνο.

Ἐγὼ στεκόμουν δειλὸς, ἄπραγος. Κ' ἐκείνη μὲ φωνὴ βαθειά, πονετική

— Ἐχε γειά, μοῦ εἶπε, ἔχε γειά. Μὰ χωρίζει τώρα τὸ στεφάνι μου.

Ἐφυγε γοργή. Ἐγὼ ἰστάθηκα ἐκεῖ ἄλλος, μαρμαρωμένος. Ὑστερα ἀπὸ ὥρα πῆρα τὸ δρόμο ἀργά, κουρασμένα.

★

Σὲ λίγες μέρες τὴν εἶδα στὸ δρόμο μὲ τὴ μάνα τῆς καὶ σὰ γνώριμος τις χαιρέτισα. Τότε μὲ καλημέρισε πρόσχαρη, γελαστή—κ' εἶδα γιὰ τελευταία φορὰ τᾶσπρα τῆς δόντια. Μὰ τώρα ὅταν περνώ ἀπ' τὸ σπῆτι τῆς, κάτω σκύδοντας τὰ μάτια μου, μὲ κοιτάζει ἐπίμονα, κι' ὅταν καμιά φορὰ σηκώσω τὸ κεφάλι μου κατὰ τὴν πηλιὰ συνήθειαν φεύγει ἢ γυρίζει, τάχα σὰν ἀδιάφορη, ἄλλοῦ. Κ' ἐγὼ δὲν ἐτόλμησα πᾶ νὰ τὴ χαιρετίσω.

* Ὑδρα, Νοέμβριος 1905.

ΜΗΤΣΟΣ ΑΝΘΕΜΗΣ

— Ἐξοχο κείνο ποῦ εἶπε ὁ Φοντάνας στὴ δίκη τοῦ Κωσταγερακάρη, πῶς ὅποιος ἔχει παρὰδὲς στὸ Ρωμαιο γίναται καὶ Δῆμαρχος καὶ βουλευτὴς καὶ Ὑπουργός, ἀδιάφορο ἂν εἶχε πρῶτα χαρτοπαίγιο, σὰν τὸ Μητσέα.

— Καὶ δύο ἀραδούλες γιὰ τοὺς γλωσσολόγους* τὸν κ. Φοντάναν ὁ νουνὸς του τὸνέ βάπτισε Κ α ί σ α ρ, μὰ δλ' οἱ συνάδερφοι του ναυτικοί, καὶ δλ' οἱ ναῦτες τὸνέ λένε Κ α ί σ α ρ η ἢ Κ α ί σ α ρ ο.

»ποῦ πρέπει νὰ μὴν ἀγγίχῃ ὅσο μπορούμε καιρὸ, κ' ὅχι ἀπειλίζοντας τους νὰ μὴν πούς βρίσκουμε πᾶν λαβή. Ἄν ὅμως, βιαστικοὶ ἀπὸ τὰ παράπονα πῶν συμμάχων, τὴ ρημάξουμε πρὶν ὀργανιστοῦμε, κ' οἰκιάζετε μῆπως πάθει ἡ Πελοπόννησος χειρότερες ντροπές, χειρότερα δεινά. Γιατί καὶ πολιτεῖες κι' ἔχτομα λείπτερες εἶναι νὰ μαλῶνουν καὶ φιλιῶνουν μὰ πόλεμο σηκωμένο ἀπ' ὅλους μας συνασπισμένους (46), ποῦ ἀδύνατο ἀπὸ πρὶν νὰ πείς πῶς θὰ ὑγυρίσει, ἐφκοῦ δὲν εἶναι τέτιον πόλεμο νὰ σταματήσῃς μὲ τιμὴ.

83. »Μῆτε ὡς μὴν τὸ λέει κανεὶς δαίλιαν ἂν πολλοὶ δὲν τὴ χτυποῦν ἀμέσως τῇ μιᾷ πολιτείᾳ. »Γιατί ἔχουν κι' ἐκεῖνοι συμμάχους ὅχι λιγώτερους ποῦ καταβάλλουν χρήματα, κι' ὁ πόλεμος δὲ στέκει στ' ὀπλιτικὸ παρὰ στὸ ἐξοδο, ποῦ δὲλως »του δὲν ὠρελεῖ τ' ὀπλιτικὸ, μάλιστα τοὺς στενιανούς σὲ θαλασσίους ἀντίκρυ. Ἄς βροῦμε λοιπὸν πρῶτα πόρους δὲλως νὰ παρασυστοῦμε πρῶτα ἀπὸ τὰ συμμαχικὰ παράπονα, παρὰ ἀφοῦ καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων, καλῶν ἢ κακῶν, ἐμεῖς θᾶχουμε κ' ἀκαθάρτὸ τὸ βάρος, ἐμεῖς ἡσυχα ὡς τὰ λογαριάσομε καὶ λιγάκι.» (47).

(46) Τὰ λόγια ἔνεκα τῶν ἰδίων φαίνονται ξένα.

(47) Ὁ παράγραφος 84 καμαρώνεται ὑπερβολικά, κι'

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑΣ

Τοῦ μεγάλου μας Πάδαν

ΤΡΕΙΣ

Στῆς Ἀκρογιαλίας τὸ μωσαϊκὸ

Στέκεται μιὰ Κόρη*

Καὶ τὸ κυματάκι ποῦ ἔπαιζε λευκὸ

Γελαστὴ τὸ θῶρε.

Στῆς Ἀκρογιαλίας τὸ μωσαϊκὸ

Μένει ἐκεῖ ἄλλη Κόρη*

Καὶ τὸ κύμα, ἡ μαύρη, ποῦ ἔσπαζε λευκὸ

Δακρυσιμένη ἐθώρει...

Στῆς Ἀκρογιαλίας τὸ μωσαϊκὸ

Τότ' ἐγὼ περνοῦσα*

Καὶ τὸ κύμα ἐτοῦτο ποῦ ἔσπαζε λευκὸ

Τὸ ζηλοφρονοῦσα.

ΚΑΤΙ

Καὶ μοῦ ἔχει πάρει

Τοῦ Πηλίου τὰ γέρι

Καὶ μοῦ ἔχει πάρει

Πι' ὁμορφὸ ἀπὸ μένα

Δόλια ἐγὼ! σὰ ξένα.

Καὶ μ' ἔχει φύγει

Μὲ τὸ καραβάκι

Καὶ μοῦ ἔχει φύγει

Πρὸ γλυκὸ ἀπὸ μένα

Στὰ πικρὰ τὰ ξένα!

Καὶ ἔχει πετάξει

Σὰ λευκὰ πανιά του

Πρὸ λευκὸ ἀπὸ μένα

Μαύρη ἐγὼ, σὰ ξένα!

Καὶ μ' ἔχει πάρει

Τοῦ Πηλίου τὰ γέρι

Ἀχ, ὡς μοῦ τὸ φέρει!

85. Τίτιν εἶπε ὁ Ἀρχίδαμος. Μὰ κατόπι ἀνέβηκε ὁ Στενελάδας: τελεφταῖος, ἕνας ἀπὸ τοὺς τότε ἐφόρους, καὶ μίλησε ἔτσι

86. «Τὰ λόγια ἐγὼ τὰ τόσα τῶν Ἀθηναίων δὲν τὰ κατέχω. Πολλὰ εἶπαν παυνέματα δικὰ »τους, μὰ πούθενά λέξη πῶς δὲν ἀδικοῦν τοὺς συμμάχους μας καὶ τὴν Πελοπόννησον. Καὶ τί; Ἀφ' ὧν ἡνικαν τότες καλοὶ σὸν πόλεμο τῶν Μήδων, μὰ ἡμ' ἐμᾶς κακοὶ τώρα, διπλὴ ποινὴ τοὺς ἀξίζει: ποῦ ἀπὸ καλοὶ κατάντησαν τέτιοι. Νά, ἐμεῖς εἰ- »μαστε οἱ ἴδιοι καὶ τότες καὶ τώρα, καὶ τοὺς συμμάχους, ἂν ἔχουμε νοῦ, δὲ θὰ σταθρῶσουμε τὰ »χέρια ὅταν τοὺς ἀδικοῦνε, μῆτε θὰν τοὺς βοηθή- »σουμε πρὸ ὕστερα: πρὸ ὕστερα ἀφτοὶ δὲν εἶναι »τώρα πᾶ νὰ πάθουν. Γιατί ἄλλοι ἔχουμε χρήματα

ὁ Γρῶτες στὴν ἱστορίαν του τότε μεταφράζει ὁλόκληρο. Πρέπει ὅμως νὰ πῶ ὅτι εἰλικρινὰ νομίζω, καὶ κατὰ τὴ γνώμην μου ὁ παράγραφος εἶναι ξένος, ἀτοπος ὄντας ἐδῶ κι' ἀνάξιος καὶ τοῦ Ἀρχιδάμου καὶ τοῦ Θεουκιδίδη. Δὲν εἶναι τώρα ἐδῶ καιρὸς ν' ἀναλυθῇ τόσο ὅμως μπορῶ νὰ πῶ, πῶς παραστᾷναι τοὺς Ἀθηναίους ἀπειθαρχοὺς καὶ λο- »νεργητικοὺς κι' ἀποσιωμένους σὰν χρέη τους. Ἡ διασκεδὴ τραβάει ὡς στὸ καὶ ὁ μὲν Ἀρχίδαμος τοῦ § 85.